

Que la lluita per la vida no ens faci oblidar el plaer de caminar

Vivim temps en què tot queda paralitzat per salvaguardar-nos del virus, incloent-hi la majoria dels drets fonamentals. Correm el perill que l'aventura de caminar per sentir la pròpia vida esdevingui definitivament un luxe.

Per **Jordi Garcia Farrero**

És evident que la nostra quotidianitat s'ha volatilitzat des de fa mesos per la presència del coronavirus SARS-CoV-2. La tasca de la comunitat sanitària i científica també s'ha vist alterada, ja que ha hagut d'esmerçar tots els esforços possibles per identificar-lo, seqüenciar-lo, desenvolupar proves de diagnòstic i, per descomptat, obtenir la vacuna corresponent. Tota aquesta dedicació palesa la gran importància de les cures, la ciència i la formació en totes les societats que pretenen prosperar amb un

mínim de dignitat humana. Anhelem, doncs, que aquesta lliçó pugui perdurar en la nostra memòria al llarg del temps per tal d'esquivar temptacions de naturaleses que van en direcció contrària, com ja s'ha pogut veure en el passat.

Mentrestant, el fet és que ens tocarà conviure, durant una temporada, amb mesures que són planificades amb la intenció d'evitar l'augment de contagis. El seu nivell de res-

Caminar pot fer possible una altra percepció del temps, com passa amb el passeig dels infants.

trició sempre està condicionat per la situació en la qual es troba l'emergència sanitària, amb l'ocupació de les unitats de cures intensives com a principal dada quantitativa, però no hi ha dubte que sempre acaben afectant la nostra mobilitat. Això significa, entre altres aspectes, una suspensió total o parcial de l'*homo viator* (individu-que-està-en-moviment) perquè desplaçar-nos d'un lloc a un altre està condicionat per diferents normatives (confinament nocturn o tancament perimetral).

En aquest sentit, cal recordar que vam iniciar aquesta pandèmia confinats durant gairebé tres mesos. D'aquesta manera, la nostra experiència quedà reduïda bàsicament a les persones i als objectes existents a la nostra llar, cosa que va obligar-nos a desplegar, sense cap altra possibilitat, la nostra inventiva. Especialment, a les famílies amb canalla a casa. Així, doncs, el relat de Xavier de Maistre (2011) va esdevenir, de sobte, un referent del tot inesperat perquè aconseguia reduir el seu malestar envers una

«Aquesta incertesa generalitzada ens converteix en subjectes molt més vulnerables del que érem abans.»

situació imposada amb una sèrie d'ocupacions totalment casolanes: dormir, gaudir d'un retrat del menjador, treure la pols, meditar al llit, conversar amb el gos o bé reflexionar sobre els llibres llegits.

A hores d'ara, però, sembla que la situació hagi canviat un xic al nostre país, a pesar que l'opció del confinament sempre és recurrent en la majoria dels debats polítics. És clar que aquesta incertesa generalitzada ens converteix en subjectes molt més vulnerables del que érem abans. A més, fa la impressió que el coronavirus ha empobrit les nostres activitats a l'aire lliure perquè han quedat reduïdes a tres possibles destins: l'abastiment, el treball i, en el cas de tenir descendència, l'escola. També hi ajuda el fet que la restauració i tots els establiments culturals es trobin ara mateix tancats, malgrat que en aquests últims no s'hi ha detectat mai cap rebrot.

Realment, és una existència que ens recorda la de Robinson Crusoe perquè els seus desplaçaments per l'illa també tenien una dimensió més aviat utilitària, i els quals, és ben conegut per tothom, foren motiu d'acusacions molt greus per part de Karl Marx (*homo oeconomicus*). En qualsevol cas, m'estic referint a les ocupacions de construir-se un lloc per viure i «guanyar-se el pa» (2020: 142) per mitjà de la ramaderia i l'agricultura. També és cert que el personatge creat per Daniel Defoe viu guaitant l'horitzó amb l'esperança que s'acabi el seu naufragi, tal com ens succeeix a nosaltres amb la vacuna, però esperem que no es perllongui tant en el temps. Es fa palesa, per tant, una certa semblança entre la situació actual i la de Crusoe, perquè totes dues situacions ens aboquen a tenir una actitud més aviat passiva vers una situació extraordinària. Ben diferents són, tanmateix, les aventures d'Ulisses, ja que ens mostren un personatge totalment agonístic, és a dir, que mira d'escapolir-se de tots els perills gràcies a la seva astúcia per poder tornar a l'illa d'Ítaca.

Ara bé, convé recordar que el fet de caminar també pot ser concebut com una aventura científica, filosòfica o bé formativa; és a dir, el destí per al qual s'ha iniciat i el

temps del desplaçament passen a tenir la mateixa importància. Aquí ja no es tracta de sobreviure, sinó de fer possible, com succeeix amb el passeig dels infants, una altra concepció del temps en la qual cada minut deixi de ser superficial i el paisatge esdevingui familiar (Gros, 2014). També és cert que aquesta manera de caminar ha d'anar acompanyada d'una determinada actitud vital que resumim amb aquests mots: «en la meua caminada de la vesprada oblide de bona gana totes les meues ocupacions del matí i les meues obligacions envers la societat» (Thoreau, 2009: 35). Tot plegat es posa de manifest en els tres *moments estel·lars* triats que presentarem seguidament.

L'ascens científic a un cim per primera vegada

L'expedició científica americana d'Alexander von Humboldt començà per terres veneçolanes. Fou justament a la ciutat de Caracas on el científic alemany organitzà una excursió que va generar una gran commoció social, ja que aconseguí pujar, per primera vegada, al punt més alt de la serralada que separa la capital de l'oceà Atlàntic. El respecte dels autòctons per les altures d'aquestes muntanyes, juntament amb la por de trobar-se serps o tigres, no van ser impediments perquè Von Humboldt pogués recollir dades geològiques rellevants mentre trescava per aquells camins tan costeruts. Certament, totes aquelles troballes més tard foren fonamentals per al desenvolupament científic sud-americà, per la qual cosa no ens pot estranyar que aquella experiència acabés essent captada en un poema elaborat per José Antonio Montenegro, professor i instigador del moviment independentista, o que esdevingués un punt d'inflexió en la formació del jove Andrés Bello, que va ser dels pocs atrevits que acompanyaren Von Humboldt i Bonpland (Grases, 1981: 289).

La revelació d'una doctrina filosòfica

Ens hem de situar en la penúltima etapa de la vida del filòsof Nietzsche, associada a tres indrets: la costa genovesa, Sils Maria i Torí. Foren escollits per la presència constant de llum solar, ja que això ajudava, segons el criteri del pen-

sador alemany, que la seva existència fos una experiència més suportable. N'és un exemple la seva afició per fer grans caminades durant aquells dies. I precisament en una d'aquestes va ser sorprès per la doctrina de l'etern retorn i la figura del superhome que representaren un abans i un després en la seva obra. Encara avui aquesta pedra, anomenada Surlej, ens recorda l'efemèride esmentada, ocorreguda pels volts del 6 d'agost de 1881, i com a conseqüència d'això, el seu mètode de creació filosòfica, que queda resumit amb els mots següents: «Seure com menys millor; no creure's cap pensament que no hagi nascut a l'aire lliure i en què no hi hagi hagut moviment lliure —en el qual els músculs no celebren també una festa» (Nietzsche, 2007: 55).

L'excursionisme al servei de l'educació

Una de les pràctiques que millor representa el reformisme pedagògic de la Institución Libre de Enseñanza fou l'excursionisme. Era ben habitual incloure les caminades en les lliçons impartides a classe per tal d'establir una educació activa en la línia expressada pel mètode intuïtiu de Pestalozzi, el qual destacava la importància de la presència de l'objecte que s'estava estudiant per poder observar les coses directament i extreure'n les conclusions corresponents. També és cert que aquestes excursions serviren per col·locar, en el mapa del pensament pedagògic, la serra de Guadarrama com a novetat estètica, tal com fa notar Gaziell en la seva obra autobiogràfica (1981). En qualsevol cas, donem pas a Francisco Giner de los Ríos per conèixer quin sentit tenia realment aquesta pràctica, que pot ser interpretada com un símptoma de la modernitat pedagògica:

Totes les excursions pròpiament d'ensenyament ara les fem en dies feiners [...] per estudiar arqueologia o geologia, o un altre assumpte anàleg, forma part de la classe mateixa, en comptes de ser-ne un complement. Les excursions que cada diumenge fem a pagès, amb un objectiu merament higiènic o atlètic (anar a peu, alpinisme, etc.), combinat amb la contemplació i gaudi del paisatge, tenen el mateix efecte que les d'estudi, en proporció a la seva energia més gran o més reduïda (Giner, 2005: 88-89).

Reflexió final

És evident que hi ha altres *moments estel·lars* de la història de l'*homo viator* (Charles Baudelaire, Robert Walser, Walter Benjamin, Virginia Woolf...). Però el que s'ha volgut destacar en aquest text és que caminar, vist com una experiència durant el seu desenvolupament, és una necessitat que no podem perdre de vista arran de les seves potencialitats. Això és important en temps restrictius com els actuals, però també si pensem una mica més enllà, perquè, com afirma José Enrique Ruiz-Domènec (2020), després de cada epidèmia apareguda al llarg de la història sempre s'han produït grans avenços civilitzadors. De ben segur que aquest esperit caminador hi pot contribuir amb diferents elements polítics i socials a favor d'un temps més oportú (*kairós*) enfront d'aquesta vida tan atrafegada dels nostres temps. ●

Bibliografia

- DEFOE, Daniel (2020). *Robinson Crusoe*. Traducció d'Esther Tallada. Pròleg d'Albert Sánchez Piñol. Barcelona: Bernat Metge Universal.
- GAZIEL (1981). *Tots els camins duen a Roma. Història d'un destí. 1893-1914. Memòries II*. Barcelona: Edicions 62.
- GINER DE LOS RÍOS, FRANCISCO (2005). *Pedagogia universitària i altres escrits*. Edició de Buenaventura Delgado. Vic: Eumo.
- GRASES, Pere (1981). *La tradició humanística*. Esplugues de Llobregat: Seix Barral, Obras de Pedro Grases, 5.
- GROS, Frédéric (2014). *Andar. Una filosofia*. Barcelona: Taurus.
- MAISTRE, Xavier de (2011). *Viaje alrededor de mi habitación*. Madrid: Fumambulista.
- NIETZSCHE, Friedrich (2007). *Ecce homo*. Barcelona: Accent.
- RUIZ-DOMÈNEC, José (2020). *L'endemà de les grans epidèmies*. Barcelona: Rosa dels Vents.
- THOREAU, Henry David (2009). *Textos escollits*. Edició d'Antonio Casado da Rocha. València: Tres i Quatre.